Irodalmi Ujság

A MAGYAR ÍRÓK SZÖVETSÉGÉNEK elnöksége december 11-én ülést tart. A napirenden irodalmunk időszerű elvi problémáinak megvitatása és az Írószövetség évi tervének kialakítása szerepel.

★

JÓZSEF ATTILÁNAK számtalan műfordítása jelent meg különböző lapokban, folyóiratokban — ezeknek a műveknek nagy része azonban verseinek egyetlen gyűjteményes kiadásában sem szerepel. A Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya a „Múzeumi Füzetek" sorozatában hiányt pótló kis kötetben adta most közre a nagy proletárköltőnek ezeket a műfordításait. A szépkivitelű kis kötetet Szántó Judit állította össze s ő látta el magyarázatokkal.

★

A MAGYAR ZENE nagy mesterének, Kodály Zoltán Kossuth-díjas kiváló művésznek 72. születésnapja alkalmából december 15-én díszhangverseny lesz a Zeneakadémián. Az Állami Hangversenyzenekart Ferencsik János Kossuth-díjas kiváló művész vezényli. A hangverseny műsorán a nagy zeneköltő kiváló alkotásai közül a „Psalmus Hungaricus", a „Fölszállott a páva", a „Kádár Kata" és a „Marosszéki táncok" szerepel.

★

1500 IRODALMI MŰ érkezett az elmult félévben az Írószövetség szegedi csoportjához. A művek elbírálásában, a fiatal írók nevelésében nagy segitséget nyújtanak a szegedi Tudományegyetem és a főiskola tanárai, akik rendszeresen résztvesznek a „Tiszatáj" egyes számainak kritikai megvitatásában is. Az Írószövetség szegedi csoportja úgy tervezi, hogy 1955-ben több szegedi író művét kiadja.

★

AZ ELMULT NAPOKBAN új, nagy természeti kinccsel gyarapodott országunk. Az Élelmiszeripari Minisztérium barlangkutató csoportja az aggteleki karszt-vidéken, Egerszög közelében egy eddig teljesen ismeretlen új cseppkőbarlangot fedezett fel. A kutatókat előrehatolásuk folyamán egy több mint 150 méter hosszúságú fehér, csipkeszerű tufagát ejtette bámulatba. A felfedezés napján az új barlangrendszernek mintegy ötkilométeres szakaszát tárták fel. A felfedezők az új barlangot Egerszögi Szabadság Cseppkőbarlang-nak nevezték el.

★

A CSEHSZLOVÁK ÍRÓSZÖVETSÉG SZÉLESKÖRŰ ankétot kezdeményezett. Felszólította az állami élet legnevesebb képviselőit, az üzemek dolgozóit, a parasztokat, a művészeket, tudósokat, hogy közöljék, melyik volt az a három eredeti csehszlovák, továbbá idegen nyelvből fordított szépirodalmi, politikai és a szakirodalom körébe tartozó könyv, amely mint legjobb alkotás, a legmélyebb benyomást gyakorolta reájuk az utóbbi időben. A „Literárni Noviny" hasábjain meghirdetett ankét régi hagyományokhoz kapcsolódik. A két háború közötti időszakban az évről-évre megismételt ankétokon a haladó értelmiség is együtt szavazott a munkás-olvasókkal Olbrachtra, Majerovára, Neumannra, Nezvalra, Vancurára, a szovjet írókra és méltó társaikra.

★

AZ ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT „Világirodalmi előadássorozatának" következő előadását „Héber irodalom" címmel dec. 14-én du. 6 órakor tartja a MEDOSZ színháztermében Dobrovits Aladár, a történettudományok kandidátusa.

★

A SZOVJET IROK közelgő II. össz-szövetségi kongresszusa alkalmából november 30-án könyvkiállítás nyilt az Állami Lenin-könyvtárban. A kiállítás címe: „A szovjet irodalom 1917-től 1954-ig." A kiállítás adatai szerint a szovjet írók két kongresszusa között eltelt húsz esztendőben a Szovjetunióban több mint 73.000 különböző szépirodalmi művet adtak ki, mintegy kétmilliárd huszonhatmillió példányban.

★

A KUJBISEVI Opera és balettszínház most mutatta be Georgij Krejtner zeneszerző „Tanja" című új operáját. Az új opera Alekszej Abruzov Tanja című népszerű színműve alapján íródott.

★

TOLSZTOJ Háború és béke című regényéből filmet készítenek. A francia Aurenche és Bost forgatókönyvírók írják, az amerikai Ella Kazan rendezi, főszerepeit Gerard Philippe és Marlon Brando játssza. A külső felvételeket Finnországban csinálják.

A FESTÉSZETBEN nem nagyon találkozunk tudatos humorral. Még a leghíresebb karikaturisták is — mint Daumier — ha ecsethez nyúltak, komoly tárgyú képeket festettek. Annál figyelemreméltóbb, hogy most Bortnyik Sándor vág neki „Korszerűsített klasszikusok" c. szatirikus sorozatával ennek az úgyszólván járatlan területnek. És amint a Képzőművészeti Főiskolán rendezett kiállítása bizonyítja — komoly sikerrel. A kiállítás csak „céhbelieknek" szól és a festőknek van humorérzékük. A finom szatirán mulatnak és nem érzik magukat karikírozva, mint ahogy a képek nem is karikatúrák. Bortnyik Sándor hallatlan műgonddal és nagy tehetséggel élte bele magát a különböző festők gondolatvilágába és festette meg Szőnyi István, Bernáth Aurél, Barcsay Jenő, Domanovszky Endre, Czóbel Béla, Márffy Ödön, Pór Bertalan, Picasso, Van Gogh, Cézanne modorában a nagy klasszikus festők témáit. Még maguk az „áldozatok" is jól mulattak „saját" képeiken és úgyszólván mindegyik „vállalja" Bortnyik képét. A művész pedagógiai célját elérte; kitűnő szatirával megmutatta, hogy menynyire tért el korszakunk a nagy klasszikus hagyományoktól. De van a kiállításnak még egy nagy tanulsága: bebizonyítja, hogy a kor elismert festői minden, a korszak szétszakadozottságából fakadó egyénieskedésük ellenére egyéniségek és mesterek a javából! És ez külön érdeme Bortnyik Sándornak.

★

A LEGJELENTŐSEBB olasz irodalmi díjat, a Premio Viareggio-t az idén a korán elhunyt fiatal délvidéki költőnek és írónak, Rocco Scotellarónak ítélték „Délvidéki emberek" című elbeszéléséért és „Nappalodott" című verseskötetéért. Pietro Nenni ebből az alkalomból „A parasztszocializmus költője" címmel értékelő Scotellaro munkásságát.

AZ IRODALMI UJSÁG következő száma december 18 helyett december 21-én jelenik meg. Az utána következő szám már ismét a rendes időben, december 24-én jelenik meg.

★

GABRIEL VÉRALDINAK ítélték oda az idei Fémina-Vie Heureuse irodalmi díjat „Machine humaine" című regényéért. A l'Humanité „A hidrogénbomba kultusza" alcímmel bírálja Véraldi művészi értékeket nélkülöző, durván kommunistaellenes regényét.

★

BALZAC EUGÉNIE GRANDET-jából és Flaubert Bovaryné-jából film készül a Szovjetunióban. A leningrádi studióban Shakespeare Ahogy tetszik című darabját filmesítik meg.

★

Decemberi irodalmi esték

A Magyar Írók Szövetsége és az Állami Könyvterjesztő Vállalat december 14-én este 7 órakor irodalmi estét rendez az Írók Könyvesboltjának előadótermében. (VI., Sztálin-út 45.) A „XX. század éneke" című előadóeste műsorában Ady, Babits, József Attila, Radnóti Miklós, Illyés Gyula, Madarász Emil, Benjámin László, Kuczka Péter, Képes Géza, Simon István és mások költeményei szerepelnek Horváth Ferenc, Gyarmathy Anikó és Palotai Erzsi előadásában. Juhász Ferenc, Kónya Lajos és Zelk Zoltán legújabb verseikből adnak elő. Közreműködik még Sólyom Janka és Török Erzsi.

Az Új Magyar Könyvkiadó és az Állami Könyvterjesztő Vállalat „Nyilt levél" címen rendez irodalmi estét december 17-én. Az est műsorában a szovjet szerelmi líra legszebb alkotásai szerepelnek, Brjuszov, Iszakovszkij, Szimonov, Scsipacsov, Tvardovszkij, Tjucsev és Tyihonov költeményei. Közreműködnek: Gobbi Hilda, Gyarmathy Anikó, Pataki Jenő, Gáti Pál, Neményi Lili és Ramor Ervin.

Díszelőadás és sajtófogadás a csehszlovák filmhét alkalmából

December 8-án este nyitották meg az Uránia Filmszínházban rendezett díszelőadással a harmadik csehszlovák filmhetet. A díszelőadáson megjelent *Farkas Mihály*, a Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottságának tagja, a Központi Vezetőség titkára, *Rónai Sándor*, az országgyűlés elnöke, *Boldoczki János* külügyminiszter, *Darvas József* népművelési miniszter, hazánk politikai, gazdasági és kulturális életének számos kiválósága. Résztvett az ünnepségen *Stefan Major*, a Csehszlovák Köztársaság magyarországi nagykövete és a budapesti diplomáciai képviseletek több vezetője és tagja. Jelen volt az ünnepségen a hazánkba érkezett csehszlovák filmművész küldöttség.

A magyar és csehszlovák himnusz hangjai után *Tárnok János*, a népművelési minisztérium filmfőosztályának vezetője nyitotta meg a díszelőadást, majd *Non György* miniszterhelyettes mondott beszédet. Szólott arról az őszinte nagy érdeklődésről, mellyel a magyar közönség és a magyar filmművészek az új csehszlovák filmeket várják, majd azt az utat ismertette, melyet a csehszlovák filmgyártás az államosítás óta megtett. *Pavel Bauma*, a Szlovák Állami Filmvállalat igazgatója, a filmművész küldöttség vezetője tolmácsolta ezután a magyar népnek a csehszlovák filmgyártás dolgozóinak baráti üdvözletét és jókívánságait. A beszédek után levetítették a csehszlovák filmgyártás egyik legújabb, jelentős alkotását, a „Gyárvár" című filmet.

Ugyanezen a napon a Népművelési Minisztérium és a Magyar Ujságírók Országos Szövetsége sajtófogadást rendezett a csehszlovák filmművészeti küldöttség tiszteletére. A vendégeket *Somos Ferenc*, az Országos Moziüzemi Igazgatóság igazgatója üdvözölte. *Pavel Bauma*, a csehszlovák filmgyártás további feladatairól beszélt. Majd a küldöttség tagjai: *František Solc* igazgató, *Jaroslava Marvan*, *Vlasta Fialova*, *Margita Dalmadyova* színművészek és *Josef Mach* államdíjas rendező válaszoltak az ujságírók kérdéseire.

A HÉT KÖNYVEI

SZIKRA KÖNYVKIADÓ

Lenin Művei. 11. kötet. 1906 július—1907 január. 544 old. —.— 18.—

Mao Ce-tung válogatott művei 4. kötet. 670 old. —.— 28.—

A kötet Mao Ce-tung 1941—45 közötti tanulmányait és beszédeit tartalmazza, köztük „Az irodalom és művészet kérdéseiről" címűt is.

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ

CSOÓRI SÁNDOR: **Felröppen a madár.** Versek. 72 old. 7.— —.—
A fiatal költő első verseskötete.

FAST: **Spartacus.** Regény 2. kiad. 259 old. —.— 18.—

MIKSZÁTH KÁLMÁN: **A fekete város.** Regény. 313 old. —.— 26.—

SOMLYÓ GYÖRGY: **A Visztula sellője.** Lengyelországi útinapló. 7.— —.—

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ

SZIMONOV: **Barátok és ellenségek.** Versek. 79 old. —.— 8.—

A Sztálin-díjas író és költő háború utáni békeharcos verseit tartalmazza a kötet, Somlyó György válogatásában.

TROJEPOLSZKIJ: **XVII. Prohor, a bádogosok királya.** 51. old. 2.— —.—

Szatíra egy tudatlan, könyöklő, opportunista karrierista figuráról.

IFJUSÁGI KÖNYVKIADÓ

BILLOUX: **A francia ifjúság útja.** 59 old. —.— 28.—

Kerek egy esztendő 1955. 407 old.

A kötet felszabadulásunk 10. évfordulójára készült ünnepi gyüjtemény jeles íróink írásaiból.

IFJUSÁGI KÖNYVKIADÓ (Bukarest)

NAGY ISTVÁN: **Réz Mihályék kóstolója.** Ifjúsági regény. 273 old. —.— 17.80

A regényt a szerző a második világháború utolsó éveiben írta s bírálatát részben csak sejttetéssel fejezte ki. E harmadik kiadásban világos szókimondással, s egy új fejezettel tette teljesebbé művét.

MŰVELT NÉP KÖNYVKIADÓ

BACSINSZKAJA: **Schumann.** 10.— —.— 146 old.

A tanulmány vonzóan rajzolja meg a zenetörténet egyik legérdekesebb alakjának tragikusan rövid, küzdelmes életét.

KATONA FERENC—DÉNES TIBOR: **A Thália története.** 1904—1908. 173 old. —.— 22.50

A most jubiláló Thália társaság tevékenységéről szóló korabeli cikkek és méltatások gyüjteménye.

SHAKESPEARE: **Ahogy tetszik.** Vígjáték. 111 old. —.— 10.—

NÉPSZAVA KÖNYVKIADÓ

BERCZELI A. KÁROLY: **Válaszúton.** Színmű. 39 old. 1.50 —.—

Irodalmi Ujság

a Magyar Írók Szövetségének lapja
Megjelenik szombaton
Szerkesztőbizottság:
Hámos György, Illés Béla (főszerkesztő), Kónya Lajos, Kuczka Péter, Molnár Miklós (felelős szerkesztő), Rajcsányi Károly, Szabó Pál.
Szerkesztőség: VI. Gorkij fasor 10. I. emelet
Telefon: 428—305. 425—545
A kiadásért felel: a Lapkiadó Vállalat igazgatója
Kiadóhivatal: VII. Lenin-körút 9—11.
Telefon: 221—280.
Előfizetési ügyek levélben: Posta Központi Hirlap Irodája
V., József nádor-tér 1. Telefon 180—850
Egyes szám ára 1.— forint
Előfizetés egész évre 48.— forint
Postatakarékpénztári csekkszámlaszám 61.210
Megjelent 22.100 példányban
Nyomatott a Szikra Lapnyomda körforgógépein
Budapest VIII., József körút 5.
Felelős nyomdavezető: Kulcsár Mihály.

Grandet kisasszony

— Az Állami Faluszínház bemutatója —

Arra kár egy szót is vesztegetni, hogy *érdemes* volt-e Balzac méltán híres és népszerű regényét színpadra vinni; hiszen mindenki tudja, hogy Balzac műve kifogyhatatlan kincsesháza a drámai témáknak, akárcsak a mi Móricz Zsigmondunké. Még azt sem lehet mondani, hogy magyar darabot szorított ki színpadjainkról, mert az átdolgozás magyar író, F. Rácz Kálmán munkája. Nem is szólva végül arról, hogy a párizsi Odeonnak harminc éve állandó műsordarabja ez a balzaci remekmű, Dullin átdolgozásában — és a Szovjetunióban is évek óta nagy sikerrel játsszák.

Ellenben aki egy kicsit ismeri a Faluszínház eddigi műsorát örömmel láthatja most a bemutatott darabban a tematikai, rendezői, sőt ami ezzel összefügg, a színészi munka színvonalemelkedését is.

Maga az átdolgozás kitűnően sikerült. A regény szépséges alakját *Eugenie Grandet*-t, s a gondolatot, amit az író benne ki akar fejezni, plasztikusan rajzolta meg a színpadi változat is. Az átdolgozó dramaturgiai kényszerből, de a valóság javára megerősítette az egyik kérő, de Bonfons alakját azzal, hogy ő kezdeményezi a lány kiszabadítását a szobafogságból, persze balzaci módon: zsarolással. Cornoiller csősz figuráját is kikerekítette az átdolgozó, jó epizód-alak lett így is, némileg Mikszáth Vén gazemberének ispánjára emlékeztető.

A négy gazdag és feszültséggel teli felvonás két színen, tehát a faluról-falura vándorló színházunk technikailag szűkös viszonyaihoz mérten zajlik le, de ez nem árt a darabnak, sőt a helyszín egyszeri változása is hozzájárul a nagy epikai mű drámai sűrítéséhez, mely balzaci levegőt és hangulatot áraszt, valahogy azért mégis úgy, hogy a mai falusi néző előtt nem valami egzótikus világ, furcsa és érthetetlen alakok jelennek meg, hanem egy századelőtti kisváros mindennapi élete, amilyen mondjuk, Kaposvárott is elképzelhető ugyanabban az időben, vagy még később is. Végre is a spekuláns, zsugori, pénzéhes szőlőbirtokos és kádármester alakja annyira általános is, a zsarnoksága alatt nyögő anya és leány, sőt az egész házanépe annyira ismerős —, gondoljunk csak a kedves *Nanonra*, erre a remek paraszti cseléd-típusra —, hogy a nézőt érő hatás elevenbe vág, akárcsak a Tartuffe-é, melyről tudjuk, hogy a Faluszínház legsikeresebb műsordarabja volt eddigi országjárása során.

A darab színrevitele nagy feladatot rótt a színházra, mely két évvel ezelőtt főleg egyfelvonásosokat, operetteket, vagy operettes mondanivalójú színdarabokat játszott és a hatást bizony nem mindig művészi eszközökkel érte el. Már csak a színészek, a régi vándorkomédiásaink e derék utódjainak művészi fejlődése szempontjából is helyes volt és lesz továbbra is, az ilyen magas igényű darabok nagyobb erőkifejtést igénylő próbája. A darab rendezője, *Both Béla*, igen gondos és valószínüleg fáradságos munkát végzett, de mindjárt hozzátehetjük, megérte, mert a színészek általában jól játszották a nehéz és hosszú darabot. Egy-két alakítás pedig a legszigorúbb kritikát is kiállja. Igy pl. Grandet nagyon fontos, központi alakját *Lénárd Béla* végig meggyőző és hiteles erővel játszotta. *Kassai Ilona*, rokonszenves és bájos Grandet kisasszonya is teljesen illuziókeltő. A többi szereplőről is lehetne jó szót ejteni, pl. okvetlen ki kell emelni *Donáth Lili* Nanonját, *Kálmán Márton* csőszét és des Grassins bankáralakját. *Kiszely Tibor* Charles-ja figurában jó, csak egy kicsit merev.

De Bonfons maszkját (a többié és a díszlet a lehetőséghez képest nagyon jó) egy kicsit enyhíteni kéne Lombroso-mivoltában. Ha intrikus is, mégsem betörő egészen, és ha már őt választja végül a boldogtalan Eugénie —, hát legyen valamivel emberibb formája. Ennyi vígasza hadd legyen meg a szerelmében megmakacsodott és érte hősi mód szenvedő lánynak, akit máris sokhelyütt megsiratták a falusi kultúrházakban, s joggal, mert a darab nagyon szép. Nemes emberi indulatokat szaggat fel a nézőben és erkölcsi tanulsága és hatása kétségtelen. A pesti bemutató óta a „Grandet kisasszony" megjárta *Fejér* és *Tolna megyét*. Mindenütt „zsúfolt házak" előtt játszották. Sokhelyütt, például *a verebi állami gazdaságban*, az előadás után ülve maradt a közönség. Várta vissza a „tékozló fiút", Charles-t. Szerette volna látni a szembesítést a lánnyal; tud-e szólni valamit és megtudja-e magyarázni gazságát, hogy elfeledkezett szerelméről... Egyszóval, ott, helyben megbeszélték a darabot, a darab erkölcsi tanulságát. Ilyen sikerre igazán büszke lehet a Faluszínház.

Füsi József

„Viri a varázslat, piri a parádé..."

A magyar nyelv tisztaságáért folyó küzdelemnek egyik parányi, nem hivatalos és nem is nyilvános állomásáról érkezett hír a minap. A Fehérvári úti általánosiskolában tanárok és gyerekek közösen hallgatták meg a Csilicsala csodái című rádióműsor egyik adását. Azt, amelyikben Tóth Eszter és Török Sándor kedves Gyuszija egy holdbeli utazás során tanulja meg Csilicsala varázsló és a rokonszenves holdlakók jóvoltából, milyen szép is a mi édes anyanyelvünk. S mily csúf, fülsértő kifejezéstelen a vagánynyelvtár. Az adásnak osztatlan sikere volt, a rádió kintlévő munkatársait valósággal ünnepelték a gyerekek.

Hadd ünnepeljük itt most a szerzőket, akiknek annyi kis- és nagykorú rádióhallgató köszönhet jóízű nevetést, kellemes vasárnap délelőttöt, színvonalas, értelmes szórakozást. A rádió nemrég megtartott közvéleménykutatása ékesen szólt róla mennyire szívükbezárták — elsősorban a fiatalok — Csilicsalát, Gyuszit, Nagymamát és a többieket. Jó és megérdemelt siker az övék. Csilicsala nem „jópofasággal" nem is kornyikolással, bőgéssel és csinnadrattával győzött, hanem a gyerekek kalandvágyát, meseigényét humorral, jó pedagógiai érzékkel kielégítő írói eszközökkel. A műsor legjobb adása a futball-lázról, vagy a munka jóízéről szóló játék, úgy oktatott, hogy sosem vált „tanmesévé" s úgy nevettetett, hogy seholsem adta el egy jó viccért a jó mondanivalót.

Persze Csilicsalának még nem minden csodája mondható ilyen egyértelműen sikerültnek, a műsor népszerűsége a felnőttek körében néha felnőttesebbé teszi Csilicsala humorát, mint kéne. De ez nem változtat azon, hogy Tóth Eszter és Török Sándor sorozatát a rádió gyermekadásai között az első hely illeti meg.

K.

Irodalmi anekdóták

JURIJ GERMAN szovjet író mesélte Alekszej Tolsztojról: Régen, még jóval a háború előtt az a szerencse jutott ki nekem, akkor egészen kezdő, fiatal írónak, hogy egy leningrádi kultúrházban együtt léphettem fel Alekszej Tolsztojjal. A hallgatóság feszült figyelemmel, boldogan követte Alekszej Nyikolájevics nagyszerű előadását. De emlékszem, feltűnt nekem nála valami: hosszú színes ceruzával jegyezgetett felolvasás közben a kézirat margójára s szinte zord szigorral figyelte a közönséget.

— Tetszett? — kérdezte azután tőlünk, fiataloktól.

— Nagyon! — feleltünk lelkesen.

— Hát nekem nem tetszett — szólt bosszúsan Tolsztoj. — Vagyis nekem még csak-csak, de nekik bizony nem tetszett — és a közönségre mutatott a felolvasását követő tapsviharban. Nem értettük a dolgot. Az irodalmi est végeztével Tolsztoj megmutatta összevissza firkált kéziratát:

— Itt az első, amit megpipáztam — az első köhintés. Itt megint köhögtek, négyszer, hosszan. Emitt egy rövid krákogás. Úgy látszik, ez a hely sem világos. Ez már így van, barátocskáim, ők értenek hozzá, csak mi nem hallgatunk rájuk. Magunkat halljuk csupán. Önmagunktól vagyunk elragadtatva. Pedig arra kell fülelni, hogyan hallgatnak bennünket. Lám, itt én nevettetni akartam, de senkisem nevetett. Szóval, ez még nincs rendben, megpipáztam ezt a helyet is. — Majd hirtelen méregbe jött: — Ceruza nélkül olvastok fel? Nektek a köhécselés nem mond semmit? — És még azon estén tüzetesen megmagyarázta nekünk, s egyben önmagának, hogy a kérdéses helyeken miért is köhécselhettek a hallgatók. S hirtelen nagyot sóhajtott:

— Keserves ez a fejezet! Tizennégyszer írtam már át s még mindig rossz!

Az „Első Péter" egyik legremekebb fejezete volt ez, melyet később könyvében láthattam viszont, tizenötödik erősen megváltoztatott formájában.

Mit mondjunk azokról az Alekszej Tolsztojnál jóval tehetségtelenebb írókról, akik gyorsírásba diktálják „készre" műveiket! — jegyzi meg Jurij German.